

2002

2002

P.Z.: Nevzdržna prostorska stiska na Univerzi v Ljubljani. Večer, Maribor, 16.1.2002.

R.I.: Tri akademije hitreje do novih prostorov. Dnevnik, Ljubljana, 16.1.2002.

Kontler - Salamon Jasna: Stiska akademij stoji na mestu. Delo, Ljubljana, 23.1.2002.

Žerdin. H. Ali: Globokar na Metelkovi. Mladina, Ljubljana, 11.2.2002.

Zadnikar Miha: Jazzovska gazela. Mladina, Ljubljana, 18.3.2002.

Šutej Adamič Jelka: Ublažiti posledice urbane drame!. Delo, Ljubljana, 22.3.2002

Šutej Adamič Jelka: Metropole zaznamujejo umetnost. Delo, Ljubljana, 28.3.2002.

Zadnikar Miha: Mala šola za velike. Mladina, Ljubljana, 15.4.2002.

Kramaršič Kacin Jaša: Odpeti kravatlci (rodeo). Mladina, Ljubljana, 15.4.2002.

Včeraj so se sestali predstavniki ljubljanske univerze, fakultet, mesta in države

Nevzdržna prostorska stiska na Univerzi v Ljubljani

Problematika treh akademij čedalje hujša - Pomoč mesta

Na Akademiji za gledališče, radio, film in TV (AGRFT) so se včeraj zaradi prostorske problematike treh akademij Univerze v Ljubljani sestali predsednik parlamentarnega odbora za kulturo, šolstvo, mladino, znanost in šport Rudolf Moge, državni sekretar za investicije Ministrstva za šolstvo, znanost in šport Herman Tomatič, podžupan mestne občine Ljubljana Anton Colarič, direktorica Mestne uprave MOL Amalija Šitar, Marjeta Zornada iz mestne uprave MOL, rektor Univerze v Ljubljani dr. Jože Mencinger, predsednik upravnega odbora Univerze v Ljubljani dr. Dušan Mrušič, koordinatorica projekta treh akademij Meta Hočevar, dekan Akademije za glasbo (AG) Pavel Mihelič, dekan

Akademije za likovno umetnost Bogoslav Kaluš in dekan AGRFT doc. Miran Zupančič.

Vsi prisotni so enotno zatrjili, da je prostorska stiska, v kateri akademije izvajajo svoj program, nevzdržna. Nenamen-sko zgrajeni prostori so nefunkcionalni, premajhni, obseg sredstev, namenjen za vzdrževanje, je bil vrsto let nezadosten tudi zaradi denacionalizacijskih postopkov, ki so v teku na AG in AGRFT.

Univerza v Ljubljani je projekt novega gradnje treh akademij na skupni lokaciji, ki bi prinesel razrešitev prostorskega problema, prispeval k racionalizaciji dela in s sinergijskim učinkom omogočil novo kakovostno izvajanje študijskih programov, uvrstila na vrh svojih investicijskih prioritete. Omenjeno pro-

riteto je ministrstvo za šolstvo, znanost in šport upoštevalo le delno, predvsem zato, ker je na zemljišči na Metelkovi nekaj odprtih problemov. Na tej lokaciji naj bi v skladu s pismom o namenu, ki so ga 4. avgusta 2000 podpisali ministrica za kulturo, ministrica za šolstvo, znanost in šport, rektor Univerze in županja MOL, prišlo do umestitve vseh treh akademij. Jože Mencinger se je zavezal, da bo Univerza v Ljubljani pomagala pri razreševanju problemov, povezanih z lokacijo in financiranjem, podžupan Anton Colarič pa je zagotovil, da je mesto za projekt treh akademij na Metelkovi zainteresirano in bo v ta namen še naprej izvajalo vse aktivnosti v zvezi z že sprejetimi dogovori.

(p2)

VEČER, 16. 1. 2002, str. 19

Dnevnik, 16. 1. 2002, str. 4

Tri akademije hitreje do novih prostorov

LJUBLJANA, 16. – Prostorska stiska, v kateri slovenske akademije – AGRFT, za glasbo in za likovno umetnost – izvajajo svoj program, je nevzdržna, sta v skupni izjavi za javnost poudarila rektor ljubljanske univerze dr. Jože Mencinger in ljubljanski podžupan Anton Colarič. Prvi se je zato v njej zavezal, da bo Univerza v Ljubljani pomagala pri urejanju težav, povezanih z lokacijo in financiranjem, drugi pa je zagotovil, da je mesto za projekt treh akademij na Metelkovi zainteresirano in bo za ta namen izpolnilo vse že sprejete dogovore o tem oziroma obveznosti, ki iz teh dogovorov izhajajo.

Poleg dr. Jožeta Mencingerja in podžupana Antona Colariča so se nedavnega sestanka na akademiji za gledališče, radio, film in TV, namenjenega prostorski problematiki treh akademij, udeležili še predsednik parlamentarnega odbora za kulturo, šolstvo, mladino, znanost in šport Rudolf Moge, državni sekretar za naložbe na MŠZŠ Herman Tomažič, direktorica mestne uprave Amalija Šitar, predsednik upravnega odbora Univerze v Ljubljani dr. Dušan Mramor, koordinatorka projekta treh akademij prof. Meta Hočvar, dekan akademije za glasbo prof. Pavel Mihelčič, dekan akademije za likovno umetnost prof. Bogoslav Kalaš in dekan AGRFT doc. Miran Zupanič. Na sestanku so med drugim povedali, da so nenamensko zgrajeni prostori nefunkcionalni in premajhni in da je bil obseg sredstev, namenjen za vzdrževanje, visto let nezadosten tudi zaradi denacionalizacijskih postopkov, ki so v teku na AG in AGRFT.

Univerza v Ljubljani je projekt novogradnje treh akademij na skupni lokaciji, ki bi prinesel razrešitev prostorskega problema, prispeval k racionalizaciji dela in s sinergijskim učinkom omogočil novo kakovost izvajanja študijskih programov, uvrstila na vrh svojih naložbenih prioritet. To prioriteto je ministristvo za šolstvo, znanost in šport upoštevalo le delno, predvsem zato, ker je na zemljišču na Metelkovi nekaj odprtih problemov. Na tej lokaciji naj bi v skladu s pismom o nameri, ki so ga avgusta leta 2000 podpisali ministrica za kulturo, ministrica za šolstvo, znanost in šport, rektor univerze in županja MOL, prišlo do umestitve vseh treh akademij, med drugim še piše v izjavi za javnost. (ri)

Stiska akademij stoji na mestu

Tri umetniške akademije v čedalje bolj nevzdrižnih razmerah čakajo na novo lokacijo
Solastnik zemljišča na Metekovi Hubert Kosler noče biti grešni kozel

Ljubljana – Ljubljanske univerze je v zadnjem času rešila kar nekaj prostorskih stisk svojih članic. Zdaj naj bi končno prišel čas tudi za primerno namestitve vseh treh umetniških akademij, ki že leta delujejo v povsem neprimernih prostorih. V skladu s planom o namestitvi, ki so ga že avgusta 2000 podpisali ministrci za kulturo, ministrice za šolstvo, rektorji univerze in županji, naj bi akademije dobile novo skupno domovanje v prostorih na severnem delu Metekove, torej tam, kjer so že nameštene alternativne kulturne dejavnosti. A pri tem načrtu se je zadnje čase začelo hudo zapletati. Razloge bi lahko najbržje označili kot prepletanje interesov – lastniških in morda še kakšnih drugih.

To se je izkazalo tudi na sestanku predstavnikov univerze in ljubljanske mestne občine in ljubljanske akademije za gledališče, radio, film in TV – čeprav je bil že 21. novembra lani, je univerza o njem javnost obvestila šele nedavno; poleg predstavnikov univerze in Mestne občine Ljubljana so bili tudi predstojniki parlamentarnega odbora za kulturo, šolstvo, mladino, turizem in šport Rudolf Moge in državni sekretar za investicije in ministrstva za šolstvo Herma Tomazič. Kot piše v omenjeni izjavi, ki sta jo podpisala rektor ljubljanske univerze dr. Jože Mencinger ter podžupan mestne občine Ljubljana Anton Colarič, so bili vsi prisotni enotnega mnenja, da je prostorska stiska, v kateri akademije izvajajo svoj program, »nevarna« ter da so njihovi »namenitno sgrajeni prostori funkcionalni, preprosti, obsežni, srednje namene in vodilnega pomena, pa je bil vrsto let zaradi tega tudi zaradi denacionalizacijskih postopkov, ki so v letu na AG te AGRFT».

Univerza v Ljubljani je zato »projekt novogradnje treh akademij na skupni lokaciji, ki bi razrešil prostorske težave in prispel k racionalizaciji dela in s sinergijskim učinkom omogočil novo kakovost izva-

ljanja študijskih programov, uveljavila in vseh svojih investicijskih prioriteta. To prednost pa je ministru za šolstvo – po trditvah v izjavi – »spustevalo le delno« zato, ker je na zemljišču na Metekovi »nekaj odprtih problemov«.

Kateri so ti »odprti problemi«, objava ne pove, navaja pa, da se je rektor dr. Jože Mencinger »zavezal, da bo univerza pomagala pri razreševanju problemov, povezanih s lokacijo in financiranjem postopka« Anton Colarič pa je zagotovil, da je mesto za projekt treh akademij na Metekovi zainteresirano in bo »v ta namen še naprej izvajalo vse aktivnosti v zvezi z še sprejetimi dogovori«.

Akademije ne želijo biti vsiljive

O tistem, česar ni bilo mogoče prebrati v navedeni izjavi, smo se v zadnjih dneh pogovarjali z večino glavnih oseb zgodbe o akademijah in Metekovi. Iz njihovih izjavnih pogovornih povzetkov samo tako, kar pripomore k boljše razumevanju nastalega zapleta. Dokan akademije za gledališče, radio, film in TV Miran Zupančič je zaskrbljen zaradi odpora alternativne kulture, ki

stati o novi inštitucijski fakulteti. Ne dvomimo o upravičenosti teh zahtev, vendar je v takšnih razmerah težko vztrajati obljubam, da bosta mestni in državna poskrbela za akademije. Mišliti, da je gradnja skupnega prostora za akademije na Metekovi zelo dobra ideja, od katere bi lahko imeli koristi tudi ves slovenski kulturni prostor. Nevede se »zavedamo«, da je pri tem lahko ovira vrednost naložbe, da bi bilo morda lažje reševati stiske posameznih akademij, menim pa, da so odločilni prednostni skupne stiske. Žal pa se že ves čas pogovarjamo s problemi, zdaj pa smo tudi izvedeli, da je del parcel se na tem zemljišču graditi mladinski hotel in bojim se, da ob njem ne bi bilo več prostora za akademije in alternativne kulturne dejavnosti».

Prof. Pavel Mihetič, dokan akademije za glasbo, ni skril, da mu najbolj žal je, da so nam, v sponzorstvu s pregljupimi zagovorniki, dali, da mesto in voljna univerza brezplačno ustropijo zemljišče na Metekovi, temveč jih namenjajo prodati državi. Kot sem tedaj videl, je bil tudi rektor popolnoma presenečen. Tragično je, da se je bilo, da so nam predstavniki mestne uprave takoj za tem povedali, da zemljišču ni in nisoje predani, ker še ni končan denacionalizacijski postopek, levedli smo, da je solastnik zemljišča

gospod Kosler, pri izjavah mestnih predstavnikov zelo trd pogojitelj, ki mede odločilno, ampak vračilo v nastavo – Miščeta pa vsem tem rešo dvomi, da se akademijam obeta skorajšnja rešitev.

Pogajalni sploh še ni bilo

Hubert Kosler, upravitelj dela zemljišča na Metekovi, ki je tako postavljal zgozdbo o iskanju nove střehe za akademije, nam je najprej samo očelil, da je tu preprosto, ki iz prunoženskih upravičencev dela grešni kozel, ki naj bi ovirala uresničevanje nacionalnih interesov: »O tej zadevi se z ljubljansko mestno občino sploh še nisem pogajal – sem se pa o drugih vradilih, do katerih sem upravičen in še že v postopku – in šele novembra lani me je mestna občina, po nekajdeskih mojih zahtevih, vključila v obvestila, kolo sploh je v stavbah na Metekovi, ki stojijo na zemljišču, do katerega sem upravičen. Nato sem decembra debil ljubljansko pismo rektorja dr. Mencingerja Zamenjiva se se, da bo organiziral sestanki, na katerem bodo tudi predstavniki mestne uprave. Prizkajujem, da bom na tem

Kaj pravijo na mestni občini

Gregor Kos, predstavnik za sive z jurnostjo na mestni občini Ljubljana, pravi, da gradnja mladinskega hotela na Metekovi ni zgolj va namenitev vseh treh akademij na Metekovi, saj je lanka uradno sprejeta »samo pobudo prostorsko možna« reševanje mladinskega hotela in vsi tri akademije. Mestna uprava je zveč univere javnosti tudi lokacijo in kakovost. Blaz, vem, da akademije pohotno zasnovali za Metekovo. Pravi mi, da bo mesto še naprej z vso rešitvijo vključilo pri reševanju prostorske stiske akademij. »Za dogovor o gradnji akademij ni vsava Hubert Kosler, ampak pa nisoje, ampak drži, zato smo mi pristi vladu za postroevanje«. In le postojna in naveličani, da namenjena mestu zemljišče na Metekovi predstavniki mestne občine. »Če tem stvari se niso teki pogovori in ni bil sklenjen noben dogovor. Zemljišče ni namenjena tudi univere, na katerih načrtu pa je bomo prerasli in nisoje, ko bo končan denacionalizacijski postopek in bo jasno, kakšno zemljišče sploh rabijo«. Državni sekretar za kulture dr. Stane Poljšak pa pravi, da vladu v omenjeni priložnosti na Metekovi sredi skupne prostorske za vse tri akademije. Za pripravo lokacijske dokumentacije in kakovostno prostorskega načrta 100 milijonov evrov».

Globokar na Metelkovi

Prešernov nagrajenec in Menza pri koritu
Ali H. Žerdin, foto Miha Fras

Miha Zadnikar in Vinko Globokar

Vinko Globokar je s skeptičnim pogledom premeril višino kluba Gromka na Metelkovi in ugotovil, da dimenzije prostora niso povsem ustrezne. Prostor je prenizek. Bil je četrtek, 7. februarja, Globokarja je zvečer čakala slovesnost v Cankarjevem domu, kjer je prejel Prešernovo nagrado za življenjsko delo. Dopoldanski čas pa je izkoristil za ogled Metelkove, kjer bo nastopal v prvih dneh letošnjega aprila. Ker bo med nastopom uporabljal tudi alpski rog, nekaj metrov dolg instrument, ki ga bo postavil pokonci, mora biti koncertno prizorišče dovolj visoko. *"Potreboval bom še pet mikrofonov, eden mora biti dinamičen. In dve običajni mizi. Pa bas boben."* Medtem ko je našteval, je na list papirja pisal še seznam ostalih rekvizitov, ki jih bo potreboval. Skozi nadstrešek, postavljen pred Menzo pri koritu, pa so se cedile zoprne dežne kaplje. Menza pri koritu bo ravno dovolj visoka, da bo Vinko Globokar, po osnovnem poklicu pozavnist in skladatelj, vanjo postavil vse, kar bo potreboval za nastop.

Dejstvo, da se je Globokar na dan podelitve Prešernovih nagrad mudil na Metelkovi, ima simbolno težo. Podeljevalci Prešernovih nagrad so potrebovali nekaj desetletij, da so ga uvrstili na imenitni sez-

nam, prebran na predvečer smrti največjega pesnika. Medtem je Globokar, rojen sicer v Franciji, križaril po svetu. Po ljubljanski srednji glasbeni šoli je v Parizu končal študij pozavne, potem pa je ustvarjal in predaval med Kölnom in Darmstadtom, Berlinom in Parizom, Firencami in Buffalom v ZDA. Enciklopedična oznaka, da je Globokar ena izmed vodilnih osebnosti evropske in svetovne glasbene avantgarde, je sicer suhoparna, a točna. V letih, ko je bil Globokar v teh krajih znan le v zelo insiderskih krogih, je Stockhausen, eden največjih skladateljev 20. stoletja, skladbe za pozavno pisal ravno zaradi tega, ker je pozavno igral Globokar. Stockhausen pa je tisti skladatelj, skozi katerega je Theodor Adorno razlagal sociologijo glasbe. In Stockhausen je tisti umetnik, ki si je ob prestopu v 21. stoletje zagotovil globalno publiciteto in dokončno prekletstvo, ker je izjavil, da je bil napad na WTC *"največja umetnina vseh časov"*. Stockhausen se je opravičil.

Globokar pa je, kot rečeno, kratek obisk v Sloveniji izkoristil za slovesnost v Cankarjevem domu, protokolarno kosilo na gradu Strmol, kjer je Prešernove nagrajence sprejela ministrica za kulturo Andreja Rihter, ter za pripravo na aprilski nastop na Metelkovi. ■

Jazzovska gazela

izbranci - tako in drugače

Njega dim sem šel z ArtsLinkovo stipendijo v Jezu v ZDA. Saj ni rečeno, da je to, kar bom povedal, v kontekstu imperialistično paternega obnašanja njihove državne tvorbe kakor koli relevantno, ampak je pa tedno vsaj godilo mojemu egu: Imigracijski uradni osebi na JFK sem namreč pod nos pomoliš lična papirja, na katerih sta National Endowment for the Arts in Kongresna knjižnica zagotavljala, da sem "zelo spoštovana oseba s področja kulturnega menedžmenta". Od tvojih vprašanih mi bilo, sprejem je bil na robu saluficiranja, beseda je imela - paradoksalno, toda podobno kakor v islamu - svojo močno veljavo. Vem celo, kako je prišlo do visokostne klasifikacije - pripravil sem koncertni nastop kontrabasista Marka Dresserja, glasbeni odsek iz Kongresne knjižnice pa mu je nekaj mesecev pred mojim prihodom organiziral avtorski večer in podelil status "American composer". To so sanje vsakega "jazzovskega" glasbenika; med živimi uživata to prestolno priznanje samo še Anthony Braxton in John Zorn. Od mrtvih so v skupini Louis Armstrong, Duke Ellington in Charles Mingus. Ni kaj, izbrana družba en Bastard, dva Juda in trije Črnci. "That's jazz, baby!"

Zala pa pustimo ego, reč je marveč precej kompleksnejša, širše narave. Z "ameriškim skladateljem" Markom Dresserjem se kakih dve leti po podelitvi kongresne časti najdeva ob pol šestih zjutraj na zagrebškem letališču Pleso. Spoštovani performer Andrej Morović - te dni zastopa AKC Metelkova mesto in državo Slovenijo na 25. bienalu sodobne umetnosti v Sao Paulu - kot sofer Dresserjeve glasbene skupine zaspi v kombiju. Do pol treh je dežural v klubu Gromka, potem je šel brez omahovanja na pot. Sam v kotu pazim na Dresserjev kontrabas, napol spim še sami, saj sta bila kinotečni koncert in gromko družabjenje z glasbeniki naporna tudi zame, nič manj utrujeni "ameriški skladatelj" pa skače od Saltera do Saltera in moleduje: "Sem glasbenik Mark Dresser, sem sredi nujne turnee, bi bilo tako prijazni in vzeli moj kontrabas na lei do Funklarija brezplačno..." Prošnje se vrstilo eno uro, Dresser pod koncerta samo še popust. Ob sedmih, ko je do poleta še dvajset minut, obupa. Prde k meni, me objame, se zahvali, si skrušen oprta instrument na rame in odhajajoč poreče: "That's jazz, baby!"

Krepki odstotki že tako skromnega denarja, zaslužčenega na evropskih turnejah, grejo za to, da glasbenik plačuje letalske prevoze vsakega delovnega orodja, svoje "osebne priloge". Letala je treba vsaj krat uporabljati iz logističnih vzrokov - glasbeniki nastopajo v več desetih, kombinatoriko koncertov pa zapletajo se razdalje med posamičnimi koncertnimi prizorišči. Evropski denar je kljub vsemu deserku večji od istega, ki ga isti glasbenik prejme za nastope v ZDA. Evropski turneja kot institucija obstaja zato, da si glasbenik, pa čeprav "ameriški skladatelj", plača najemnino brooklynskega stanovanja. Tam mora biti, da je lahko na tekočem. Na tekočem je lahko, če ima blizu sebe voljnije število podobno kreativnih, plošče pač niso dovolj. Če bi si glasbenik turneje ne organiziral sam, bi se moral odpovedati še desetim odstotkom za agencijske storitve. "That's jazz, baby!"

Omenjeni trije glasbeniki, ki imajo žaliva status "American composer", so v ugledno ustanovo prdehli po zaslugi Larryja Applebaum-a. Če je bil skromen uslužbenec v Kongresni knjižnici, pa čeprav eden izmed štirih ljudi na svetu (dva sta Šveda, dva Američana), ki znajo restavrirati vse nosilce zvoka, v prostem času je za knjižnico pripravil sponzorske glasbenih dokumentarcev, delal na neodvisnem, "community" radiu v Washingtonu, DC, in organiziral avantjazzovske in impro koncerte. Kje se je bojeval, da ugleden - in vsekakor zaslužen - status prejme njegov junak, Anthony Braxton, si je izdelal pravo pravico promovacijsko strategijo. Šefu glasbenega oddelka je eno leto in pol vsak teden prinesel piko Braxtonovo ploščo. Začel je s korničarji in "standardi" in reč stopnjeval do vse težjega gradiva. Na koncu je šel izjavil, da je Braxton gen in ga priporočil ameriškiemu Kongresu oziroma "rthovnemu knjižničarju". Tako je Larry ravnal pri Zornu, tako pri Dresserju - tako pedagoški je tudi gradil svoje radijske oddaje - od lažje snovi je prehajal k vse težji. Je stopnjeval, zakaj danes ima Larry raka, in njegovi sodelavci, sodavke se odpovedujejo prostim dnem, da lahko plačuje zdraviljenj. "That's jazz, baby!"

Pred nekaj dnevi so v Williamsburg Art & Historical Centru prav blizu Dresserjevega stanovanja v NYC, zaprli razstavo "Escape from Alkatraz". S finančno in organizacijsko pomočjo Ministrstva za kulturo in Generalnega konzulata RS v New Yorku jo je pripravila Jadranka Ljubčić, kustosinja Alkatraza, galerije iz ostaja Metelkove mesta, iz njenega najvitalnejšega, tudi zgodovinsko precej usodnega dela. Predssem ona - srečna, samozavestna umetnostna zgodovinarica je iz Alkatraza pobegnila na Vzhodno obalo in vsej strokovni srenji pokazala, kaj je metelkovski zagon. Vse je odvisno od ene same osebe. Toda. "That's jazz, baby!" Kje so intervjuji z Jadranko Ljubčić? Jih mar ni zato, ker dela v AKC Metelkova mesto? Kje so javne ocene njenega neumornega dela? Gustinčičevsko zastavljena vprašanja naj prvineje tale odgovor: Mesto na občini Ljubljana je galeriji Alkatraz za devetdeset letu 2002 namenu 100.000,00 tolarjev. Kot toliko drugim z Metelkove. Večini nič, drugim stamotno malo, "simbolno". So kulturne reči, ki jih občina, država in okolje motajo podpreti, ker so za večinske sponzorje in populizem neatraktivne - in lahko bi jih podprli, pa jih brzda namenoma ne. Prešernov nagajavec Vinko Globokar je to stamje razumel po petih iztečeh stot Aleksandra Rassin je to razumel iz mestnega konteksta, zato je Metelkovo mesto povabil h konceptualni predstavitvi "ikonografija metro pol" v Sao Paulo. To razumejo Die Zeit, Los Angeles Times, Newstday, Seattle Times, to razumejo BBC World Service... Lonely Planet, City Guide... preštevili tuji in "inventar" s scene. Samo "strukturam" ni prav nič jasno, ne sledijo več "kulturnemu razvoju" in se vsi vsi si podobni gospa Viktorija, mediji, kapital, univerza, gospe Nelida in Andreja... in mitivno hormonov izusti, da je "od prijatelja šlišal, kako je to ja prostor, v katerem lahko počneš, kar se ti zahoče, ful na žur sponaš pa to? Pa to, pa je to še jazz? ■

Sao Paulo – Ikonografije metropol

Ublažiti posledice urbane drame!

V brazilskem Sao Paulu bodo jutri odprli bienale sodobne umetnosti, na katerem sodelujejo tudi slovenski umetniki s projektom Metelkova mesto – Kako se umetnost v metropolah odziva na kulturne in socialne spremembe?

Bienale sodobne umetnosti, ki ga bodo v soboto odprli v tretjem največjem mestu sveta Sao Paulu v Braziliji, je največji vrste. Ustanovili so ga pred dobriimi petdesetimi leti, da bi duh beneškega umetniškega sveta prenesli na drugi konec sveta. Tokratna, 25. izdaja bienala z naslovom Ikonografije metropol na 30 tisoč kvadratnih metrih predstavlja 190 umetnikov iz sedemdesetih držav sveta, projekt pa je razdeljen na pet delov: 11 metropol, nacionalne prezentacije, brazilska umetnost, predstavitev znamenitih in spletna umetnost. Kustos bienala je Braziliec Alfonso Hug, po rodu Švicar, ki je sodeloval z brazilskim kustosom Agnaldom Fariassom in številnimi nacionalnimi selektorji.

Slovenija sodeluje na bienalu v okviru nacionalnih paviljonov – kustos Alexander Bassin, direktor Mestne galerije Ljubljana, predstavlja projekt Metelkova mesto, pri katerem sodeluje 30 mladih ustvarjalcev (v Sao Paulu jih je prispelo pet, saj so morali postaviti specifični »paviljon«), ki delujejo na »okupiranem mestnem zemljišču« Ljubljane, na Metelkovi. (Prav v času, ko to poročamo, je Metelkovo obiskala trzna komisija ...) Bassinu je uspelo motivirati raznolike in samosvoje ustvarjalce, skupaj so ustvarili jasno izdelan koncept in končno obliko postavitve (idejo o »križni« predstavitvi

sta prispevala kipar in fotograf Robert Ograjšek ter kipar Boštjan Državec). Vsebinska koncepta jim je bila jasna, niso pa vedeli, kako naj enakovredno predstavijo raznoliko umetniško produkcijo Metelkove, pri čemer naj bi izstopala likovna dejavnost, ključna dimenzija bienala. »Zagato smo rešili s postavitvijo velikih fotoplet, ki prekrivajo notranje stene križiča« je povedal Bassin. »V notranjosti je mogoče slediti iluziji Metelkovega mesta, zunaj pa so v štirih (intimnejših) prostorih predstavljeni umetniki s svojimi deli in zgodovina zasedbe ter življenja Metelkove na fotografijah; poseben prostor je

informacijska soba. Pripravili smo tudi katalog – zvezane razglednice, na vsaki od njih pa je predstavljen ustvarjalec ali skupina posameznikov (od likovnikov, strip-jev do Teatra Gromki in skupine handkepi-ranih YHD). Uvodno besedilo je prispeval Bratko Blajič.

Ulična umetnost

Alfonzo Hug, glavni kustos bienala, je v pogovoru za Delo (intervju z njim bomo objavili na eni od prihodnjih kulturnih strani) poudaril, da je slovenski projekt med najbolj kvalitetni-mi, zanimivimi in vsebinsko bogatimi predvsem zato, ker gre za predstavitev t. i. ulične ume-

tnosti, ki po Hugovem mnenju predstavlja enega od ključnih segmentov sodobnih metropol. Na bienalu kot kustosinja sodeluje tudi Zdenka Budovcna, direktorica Moderne galerije, Ljubljana, saj so jo Avstrijci izbrali za komisarko njihovega paviljona. V sekciji spletne umetnosti, ki jo je selekcioniral Nemeč Rudolf Frieing, pa se predstavljata tudi slovenski ustvarjalci Marina Gržinič in Aina Smid. Pri nacionalnih izborih so imeli kustosi proste roke, pri izboru umetnikov so morali le slediti temi bienala. Tudi kustosi metropol (Sao Paulo, Caracas, New York, Johannesburg, Istanbul, Peking, Tokio, Sydney, London, Berlin in Moskva) so imeli dovolj proste roke, opredeljeno je bilo le število povabljenih umetnikov – vsaka metropola je zastopana s po petimi. Posebna, 12. metropola, je po Hugovi zamisli mesto utopija, kjer sodeluje dvanajst avtorjev. Bienale v Sao Paulu privabi najuglednejša in najpomembnejša imena aktualne umetnosti, tako so na prejšnjih manifestacijah sodelovali italijanski futuristi, francoski kubisti, Brancusi, Klee, Calder, Moore, popartisti, v 80. letih pa so privabili Daniela Burenna, Marino Abramoviča, predstavnike gibanja Fluxus, videoumetnosti idr. Tokrat se bodo s svojimi deli predstavili Julio Sarmiento, Sean Scully, Thomas Ruff, Andreas Gursky in Jeff Koons.

Bienale je velika finančna investicija, vendar jo hitro razvijajoče se in poslum predano mesto (očitno) zlahka »prebavi«. Gre za sedem milijonov ameriških dolarjev, če ne upo-

stevamo investicije sodelujočih držav (ZDA so za predstavitev namenile okoli sto tisoč dolarjev, Šveca prav tako). Impozantna železobetonska razstavna stavba arhitekta Oscarja Niemeyerja v smeri šestih mogočih metnih igrišč je zgrajena v modernistični maniri in že sama po sebi zanimiva, saj ne gre za klasično »belo kocko«. Alfonso Hug bo notranjost napolnil z deli 70 umetnikov, ki prinaajo z vsaki komentorec, kar je posebej osrednje teme bienala – privabiti tudi bolj zanimivo in kvalitetno produkcijo umetnikov Južne Amerike, Afrike in Azije. Prav ta umetnost bo bistveno zaznamovala tokratni bienale, ki ga še postavljajo in v njem oziroma razstavi še ne moremo pisati.

Če verjamejo kustosovi vsaj ziji, naj bi razstava odpirala vprašanja, kot so kakšne ustvarjalne sile metropole spodbujajo in v kolikšni meri jih zahtevajo, kako se umetnost v metropolah odziva na dramatične kulturne in socialne spremembe, ali se kriteriji vrednotenja umetnosti, kakršni veljajo na Zahodu, primerni tudi za vrednotenje »nezhodnoevmetnosti, kako globalna umetnost sprejema ključ zadržnega beneškega bienala arhitekture s sporočilom »manj estetike, več etike« ... Naloga umetnosti danes je, vsaj po Hugovem pričanju, da ublaži posledice urbane drame in oblikuje nebielarhitični prostor. To je izziv, ki ga bienale v Sao Paulu ponuja umetnikom, kuratorjem in bienalom sodobne umetnosti po vsem svetu.

Jelka Šušter Adamič

Jeff Koons, ameriški zvezdnik postmoderne – Človek, ki je slab okus utemeljil kot umetniški dohodek in je pravi mojster za škandale, se predstavlja tudi na letošnjem bienalu v Sao Paulu.

Pisatelj Andrej Morovič in likovni umetnik Goran Medjugorac bosta na dan otvoritve, 23. marca, v slovenskem paviljonu pripravila performans, na katerem bosta premožnejšim obiskovalcem prodajala delnice Metelkove. V neposredni bližini projekta Metelkova mesto je namreč brazilski umetnik Rubens Mano (znan po urbanih intervencijah s socialno notio) naredil projekt Vruca, kjer bo prosti vstop za vse, ki težko odtejejo denar za dokaj visoko vstopnino (10 realov, kar je okoli tisoč tolarjev). Ti bodo povabljeni, da v pol minute narisejo umetniško delo, izbrane »risbe« pa bodo odkupili. Morovič je prepričan o pozitivnem učinku sodelovanja na bienalu, ker meni, da je ta nastop edini močan način političnega boja, da se Metelkova po osmih letih borbe ohrani.

Sao Paulo – biennale sodobne likovne umetnosti

Metropole zaznamujejo umetnost

Kustos Alfons Hug se je na večer otvoritve saopaulskega bienala (23. marca) samozadovoljno sprehodil po razstavišču, kot da mu je vse jasno ...

Največja likovna manifestacija na latinskoameriškem kontinentu je zdaj odprta skoraj teden dni. 25. biennale sodobne likovne umetnosti, ki so ga postavili po štirih letih premora (tudi zaradi trenj med brazilsko umetniško elito), so ustanovili pred dobrih petdesetimi leti. Tokrat je glavni kustos Alfons Hug na bienale z naslovom Ikonografije metropol postavil 190 umetnikov iz sedemdesetih držav sveta, projekt pa je razdeljen na pet delov: 11 metropol z dvanaštjo, »utopično« metropolo, nacionalne prezentacije, brazilska umetnost, predstavitev znamenitih, afriška videoumetnost in spletna umetnost.

Naslov Bienale kaosa, s katerim je bila opremljena obsežna časopisna predstavitev bienala v osrednjem saopaulskem dnevniku, je zelo primerna označitev tokratne likovne manifestacije, ki jo je prvič konceptualno zamejil in vodil tujec, po državljanstvu Brazilec Alfons Hug, a po rodu Švica. Kaotična je namreč postavitev bienalne razstave, kaos pa je tudi ena od bistvenih sestavin sodobnih metropol, ki so ostredna tema 25. bienala.

Hug sicer poudarja, da je namenoma pometal nacionalne prezentacije s preostalimi deli bienala (torej predstavitev posameznih metropol, spletna umetnost, afriška videoumetnost in predstavitev brazilške umetnosti), da je rdeča nit nes-

stnega vrveža sveta premetana in s tem enovitejša. Razstava je dovoljo občudnosti težko pregledna, en dan je za ogled odločno premalo. A mar ni megalomanstvo značilnost večine sodobnih bienalov, ki so v zadnjih desetletjih »pogodili« po svetu? Mimogrede, ugleden ruski kustos Victor Misiano nam je v Sao Paulu povedal, da pripravlja še en nov bienale – v Moskvi.

V treh nadstropjih impozantne železobetonske razstavne stavbe arhitekta Oscarja Niemeyera prevladujejo fotografije kot eno od očitno najprijemnejših orodij za umetniški prikaz življenja metropol. Tako je Berlin, ki ga je selekcioniral Hug, med zanimivejšimi metropolami, izbral pa je dela

Katharine Grosse, Franka Thiela, Michaela Weselyja, Olafa Metzela in Franza Ackermanna. Tudi Moskva je predstavljena z realističnimi fotografijami: Borisa Mikhailova, spremlja pa jih namerno kučasta instalacija, izdelana iz kartona na mestu samerni, Vinogradova in Dubossarskega, ter dela Anatolija Osmolovskega, Valerija Košlakova ter Dmitrija Gutova. New York med drugim predstavlja umetnica Shirin Neshat in tudi druge metropole so med petonico avtorjev, uvrstili vsaj eno ali več zvezdnih imen. Učinkovita in (namencuma?) postavljena na pedestal je tudi sekvoja najuglednejših imen bienala, gostov, ki bienalu dodajajo noto

vrhunškega. To so Andreas Gursky, Jeff Koons, Sean Scully, Thomas Ruff, Vanessa Croft, če naštejemo samo najpomembnejša imena. Vsak se predstavlja z več deli v posbnih prostorih, ki so si v velikem razstavišču tudi edini priložili umetno hlajenje. Hierarhija in poudarjena ekskluzivnost je gotovo ena od značilnosti saopaulskega bienala, ki sicer poudarja odprtost proti t. i. deželam tretjega sveta, vendar jo z nekaterimi posegi, postavitvami, izključevanji in pretiranimi izpostavljanji izkrati rusi.

Politični škandal

Tako bo verjetno ostal v slabem spominu tudi škandal, ki ima politične korenine. Tajvanski umetnik Chien-Chi Chang, ki fotografira resnične ljudi iz socialno odrinjenih okoliš, je bil politično diskreditiran. Hug ga je namreč povabil na bienale kot umetnika iz Tajvana, v Sao Paulu pa je izvedel, da ne more sodelovati kot predstavnik Tajvana, oto-

ka, ki si ga lasti Kitajski. Tajvana Kitajski ne priznava kot države, ampak si ga lasti. Torst je lahko sodeloval samo kot umetnik. Muzeja sodobne umetnosti iz Taipeija (Tajvanske prestolnice) Prepovedati so mu tudi razdehevanje propagandnih letakov, vezanih na njegovo predstavitev. Na ogled je namreč postavil tisoč bele fotografije velikih formatov, ki predstavljajo uklenjene pare duševnih bolnikov. Umetnik je napisal ogorčeno pismo glavnemu kustosu. Nekaj umetnikov se je z njim solidiziralo, med njimi tudi predstavnik avstrijskega nacionalnega paviljona (kustosinja Zdenka Badovinac). Avstrijski projekt (imaginarnega) umetnika Georga P. Thomanna z dolgim naslovom *Yes, Sir, I can network it out, Sir, I smell like te-am-spirit, Sir, We are the World, we are the Children, Sir!* in podnaslovom *Welcome to a World of Contrast* je konceptualno zelo domisljen, poln humorja in ironije na račun sodobne hipokritske in potrošniške družbe.

Duhovitih elementov je bilo sicer malo: umetniki so zelo kritično obravnavali brezdušnost metropol in to predstavili s precejšnjo mero satirizma in brezžehodnosti. Nazočem so zgradili železno konstrukcijo s skupnimi ležišči zgoraj in pripomočki za fitnes, ki so bili pričvrščeni spodaj. Aleksan-

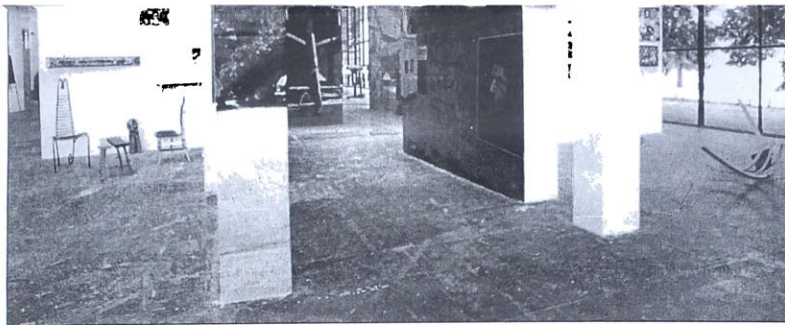

Foto Borut Ograjnenik

Metelkova mesto – Bassinu je uspelo motivirati raznolike in samosvoje ustvarjalce, skupaj so prišli do jasno izdelanega koncepta, do končne oblike postavitve: stene v »križni« postavitvi, s katero so pridobili hodnik (samo »mesto«) in štiri zunanje prostore (ustvarjalno energijo Metelkove). Trudili so se, da je izstopala likovna dejavnost, kljub vsemu ključna dimenzija bienala.

Pogovor s kustosom metropole Tokio Fumiom Nanjem

Kakšen je bil vaš koncept izbora japonskih umetnikov, ki se predstavljajo v okviru razstave ikonografija metropol?

Večina izbranih avtorjev uporablja elemente tradicionalne japonske kulture, torej v svoje delo vključujejo podobe, ki jih prepoznajo lokalni, »navadni« ljudje. Umetniki predstavljajo retroživljenje Tokia. Le Mariko Mori je izjema, saj je veliko bolj znana, svetovljanska in ni usmerjena samo na Tokio, ampak predstavlja izkušnjo več svetovnih metropol.

Kako vpliva Tokio kot metropola na umetnike, ki v njem ustvarjajo?

Tokio je veliko in moderno azijsko mesto, a vsebuje veliko elementov zahodnih velemest. Dina tudi življenje tradicije, ki se skriva za fasadami, in pravi način življenja za stenami stanovanj so raziskovali predstavljeni umetniki. Tuji, ki v Tokiu ne ostanejo dolgo časa, tega življenja ne spoznajo. Ljudje namreč še vedno živijo precej tradicionalno in imajo

svet natančno določenih vrednot, umetniki pa jih odkrivajo in znova predstavljajo tradicijo, ki se je umaknila modernizaciji. Vsi ti umetniki imajo enako ali podobno stališče ali odnos do modernizma, razvoja, urbanizacije: tega ne zanikajo, ampak se osredotočajo na njegove različne vplive na življenje mesta.

Kakšna je bila vaša vloga kustosa projekta?

Bil sem koordinator, ali bolje, prevajalec umetniških del. Umetniki imajo zasebno individualno vizijo in včasih potrebujejo le »pomoč« pri predstavitvi vizije – torej rahel prevod za tuje, gledalce, ki jim je domača le njihova kultura in elementov drugih kultur ne poznajo. Kot kustos sem v tem primeru pomagal predvsem gledalcem. Njihovega dela nisem ngdziral, saj je šlo tudi za razstavo v galerijskem prostoru. Če gre za postavitev razstave na mestu samem, se v večji meri vključim kot tretji opazovalec, kot objektivni gledalec in takrat tudi bolj uveljavljam svoje mnenje.

Kako pomembno je za japonske umetnike, da se predstavljajo v Sao Paulu?

Zelo pomembno je in za umetnike opogumljajoče. Trg za sodobno umetnost na Japonskem je majhen in nerazvit, čeprav nekateri mislijo, da je rasel vzporedno s hitro razvijajočo in modernizirajočo se japonsko družbo. Vendar ni tako. Sodobna umetnost pri nas ni popularna, zato veliko umetnikov, ki se ukvarjajo s sodobno umetnostjo, težko preživi. Bienali, kot je saopaulski, nam pomenijo veliko priložnost, da lahko umetniki predstavijo svoja dela, jih soočijo z drugimi in tako vsaj delno osmislijo svoje delo in so motivirani za nadaljevanje.

Sodelujete tudi na bienalu v Sydneyju?

Ne, letos ne, ker je precej lokalno omejen. Prejšnji bienali so bili veliko širši in so se na njih predstavljali umetniki z vsega sveta.

Kaj pa na Dokumenti v Kaslu?

Ne vem, ali je na Dokumentu sploh povabljen kak japon-

ski umetnik. Dokumenta je preveč evropocentrična in poleg evropskih predstavlja le še severnoameriške »zvezde«. Morda bo letošnja kasselska manifestacija tudi bolj afriški obarvana, azijske države pa gotovo ne bodo navzoče v tolikšni meri, kot bi – glede na kakovost – lahko bile. Japonski umetniki redno sodelujejo na korejskem bienalu, ki je najpomembnejši azijski bienale sodobne umetnosti. Za nas je pomembno umetniško prizorišče tudi beneški bienale.

Lanski beneški bienale se je v nekoliko večji meri posvetil tudi azijski ustvarjalnosti ...

Ne, švicarski kustos Szeemann je predstavil predvsem popularne umetnike, tista imena, ki jih nosijo »stari znanci«, na primer avtorji, katerih dela visijo v švicarskem veleposlanstvu na Kitajskem ... Za nas to niso novi umetniki. Zadnji, ki je enakovredno in strokovno upošteval tudi na azijske umetnike, je bil leta 1993 Bonito Oliva. Danes je to pozabljeno.

jiho Stolpnik zapri v žajjavle železne kontejnerje ... Poetična je bila instalacija vodnjaka želja Portugalca Joao Tabarre, ki ga je bilo mogoče gledati od spodaj navzgor in prisluhniti padanju kovancev. Umetniki so se »igrali« z intimo stanovanj, običajno zakrito očem mestnih sprehajalcev, nogometu in drugim športnim aktivnostim, ki so sestavni del metropol, novim možnim prostorom.

Tudi del s socialno noto je bilo precej, med njimi pa je prav gotovo izstopal slovenski projekt Metelkova mesto, ki ga je vodil kustos Aleksander Bassin. Akcija, ki sta jo na večer otvoritve izvedla pisatelj Andrej Morovič in likovni umetnik Goran Medjugorac, je bila uspešna. Prodali so vse delnice. Gneča pri nakupu »delnic« kulturnega centra Metelkova mesto je bila nepopisna. Tudi tisti manj premožni obiskovalci, ki so koščka Metelkove niso mogli privediti, so prišli na svoj račun in so rade volje narisali risbo, ki so jo metelkovci potem obesili na stene, oblečene s fototapeto prizorišča Metelkove.

Tudi nekateri drugi umetniki so pripravili otvoritvene akcije, med njimi je bil nedeljski performans Vanesse Brocroft med najbolj odmevnimi in medijsko razvpitimi. Umetnica namreč fotografira velike skupine skrbno razvrščenih golih žensk, ki s ponavljanjem postane netelesna, anemična in pridobijo podobo predmetov, ne živih bitij. Na sobotni otvoritvi za vabljene goste bienala se je armenski umetnik Azat Sargsyan ulegel na tla pred vhodna vrata, da so vstopali mimo in tudi čez njega. Oblečen je bil v črno, na zgornjem delu telesa pa je z velikimi črkami pisalo Welcome. Udarjen je bil tudi performans razbijanja po avtomobilu, ki se je sprevedel v glasno navijanje in navdušenje, dokler ga niso dotolki. Glasno udarjanje po kovini je zlahka ponujalo tudi drugačne, manj prujne asociacije.

Jelka Šutej Adamič

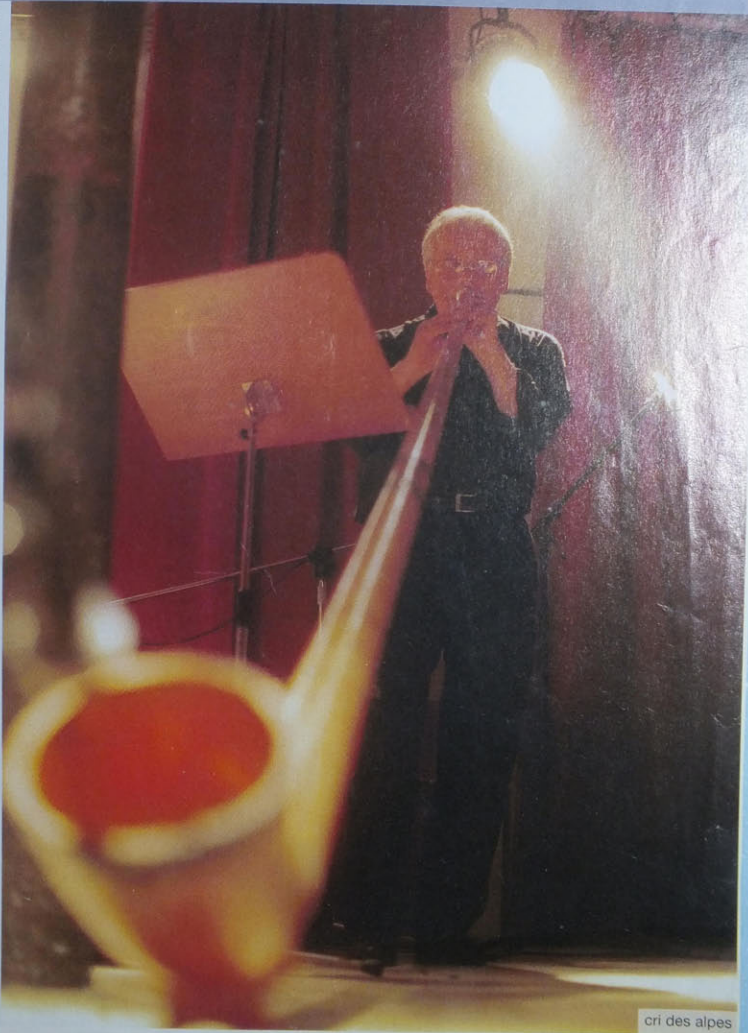

Jezdi: Jaša Kramaršič Kacin

ODIPETI KRAVATLJC

moje telo je postalo pozavna

Verjetno je Globokarjevo gostovanje na Metelkovi, ki je v ponedeljek sledilo ustoličenju za življenjsko delo v Cankarjevem domu vzeti tudi kot srečanje sorodnih, obrobnih duš. Saj performans *Moje telo je postalo pozavna*, ki sta ga prirediteljici, Defonija iz Gromke in Elza iz Menze oglaševali s podnaslovi "Vinko Globokar za AKC Metelkova mesto" ali "otvoritev akademije za glasbo v kasarni" izpolnjuje Globokarjevo "nekajletno željo." Gestu podpore vedno negotovemu položaju Metelkove pa je bila navsezadnje priložnost, da se nekonformistični ustvarjalec izogne kaj sterilnim in veliko krajanom a priori zoprnim kulturnim prizoriščem in prvič predstavi malce drugačni publiki, olepšani z brlekom ali dvema in si, če smo prav slišali, da tudi duška. Če je Metelkova še bolj odpela že itak dodobra razrahljani Globokarjev kravatljc, je Globokarjev kravatljc, je Globokar tudi za dovolj občutno spoznanje poakademil Metelkovo - nastop se je začel ob uri, med njim so zapahnili vrata Menze, da so jim kleli vse po spisku, v dvorani je veljala prohibicija na mobitele in kajenje, šank je bil zaprt... - in očaral. Čeprav so dobršen del njegovega, z ilustrativno besedo spremljenega, značilno grotesknega, burlesknega, prav proti akademskemu patosu uperjenega, čisto mimogrede izvedbeno vrhunskega nastopa, za katerega se včasih zdi, da se napaja v slovenski ali vsesplošni zagovednosti, sestavljale skladbe, ki jih izvaja že dolgo vrsto let. Smo li na sledi večni umetnosti?

cri des alpes